

Ökade möjligheter att förhindra illegal handel via post (SOU 2021:29)

Tullverket har granskat betänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslagen kan komma att påverka myndighetens verksamhet.

Tullverkets ställningstagande

Tullverket ser positivt på förslagen om ökade möjligheter för brottsbekämpande myndigheter att få del av uppgifter avseende brev i postverksamheten.

Utlämnande från postverksamheten på begäran

Tullverket ser mycket positivt på att den angivna straffskalan för utlämnande av uppgifter till brottsbekämpande myndigheter på begäran sänks. Detta eftersom Tullverket därmed kan få tillgång till uppgifter om misstänkta postförsändelser i betydligt större utsträckning än i dag.

Tullverket vill uppmärksamma att det kan finnas en risk att formuleringen ”om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller mer” missförstås. Även om formuleringen återfinns i 27 kap. 3 § Rättegångsbalken (RB) och är vedertagen, kan det finnas anledning att se över den språkliga formuleringen. En alternativ formulering skulle kunna vara ”om fängelse i ett år eller mer ingår i brottets straffskala”.

Tullverket bör nämnas uttryckligen

Tullverket bör nämnas i uppräknningen av myndigheter i de föreslagna bestämmelserna om brytande av tystnadsplikten. Detta då Tullverket är en av de huvudsakliga myndigheter som har till uppgift att ingripa mot brott i post- och paketflödet. Det finns en risk för att aktörer som ska lämna uppgifter har svårt att utläsa att de ska vända sig till Tullverket eller att myndigheten har rätt att begära ut uppgifter, om det inte anges uttryckligen.

Det noteras att Tullverket uttryckligen nämns bland andra brottsbekämpande myndigheter i fler lagstiftningsprodukter i dag än tidigare, se t.ex. 4 § förordningen (2020:172) om hemlig dataavläsning.

Definitioner

Tullverket konstaterar att det alltså finns en problematik med att olika typer av försändelser behandlas på olika sätt i lagstiftningen, trots att brev- och paketmarknaderna i praktiken närmast sig varandra. Både brev och paket hanteras exempelvis inom ramen för Postnords verksamhet och skiljs inte alltid åt i hanteringen. Utredningen konstaterar också att det i dagens flöde av försändelser kan vara svårt att avgöra om en försändelse är ett brev eller ett paket och utredningen har informerats om att olika former av försändelser ofta behandlas på samma sätt i sekretesshänseende av befordringsföretagen och deras ombud.

Det är också problematiskt att de begrepp som används i lagstiftningen, såsom *postförsändelse*, *försändelse*, *postbefordringsföretag*, *befordringsföretag*, *kurirföretag* och *transportföretag* är svåra att definiera och lätta att sammanblanda.

I sammanhanget kan även nämnas att brev har ytterligare en definition utöver den i postlagen, nämligen i kompletteringsförordningen till tullkodex¹. Det finns alltså en postal definition av brev och paket samt en tullrättslig definition av brev.

Begreppsproblematiken gör att det blir otydligt, både för myndigheter, befordringsföretag och andra aktörer att avgöra vilka regler som gäller för olika typer av flöden och försändelser.

Det noteras att det pågår ett arbete inom EU med att ta fram ett nytt postdirektiv. Tullverket instämmer i Post- och telestyrelsens bedömning att en fråga som är viktig i en direktivöversyn är att de grundläggande definitionerna i direktiven måste bli tydligare och samtidigt ändamålsenliga.

Skyldighet att lämna uppgifter till brottsbekämpande myndigheter

Det finns ingen reglering i postlagen som hindrar att uppgifter om misstänkt olagliga varor i paketflödet lämnas till brottsbekämpande myndigheter. Därför har utredningen bedömt att det inte är nödvändigt att överväga några författningsändringar i postlagen för att uppgifter om misstänkta paketförsändelser ska kunna lämnas till brottsbekämpande myndigheter.

Trots att det inte råder någon tystnadsplikt i dessa fall har det under senare tid blivit allt svårare för Tullverket att få tillgång till information som rör paketförsändelser från privata aktörer. Eftersom det inte finns någon lagstadgad uppgiftsskyldighet för uppgifter som rör paket är brottsbekämpande myndigheter hänvisade till företagets goda vilja. Intresset av att bistå brottsbekämpande myndigheter med information upplevs, ur Tullverkets perspektiv, ha minskat under senare år och särskilt i tiden efter den nya personuppgiftsregleringen. Privata aktörer är i dag allt mer restriktiva när det gäller att

¹ Kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/2446 av den 28 juli 2015 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 vad gäller närmare regler avseende vissa bestämmelser i unionens tullkodex. Se artikel 1.26.

lämna ut uppgifter om sina kunder, vilket är ett stort problem såväl i underrättelse- som förundersökningsverksamhet.

Bestämmelserna i tullagen² och inregränslagen³ om anmälningsskyldighet för beforderingsföretag och skyldighet att medverka i kontrollverksamhet ger inte utrymme för Tullverket att begära ut de uppgifter som skulle behövas.

Tillgång till uppgifter om såväl brev som paket är av yttersta vikt för att Tullverket på ett effektivt sätt ska kunna utföra sitt uppdrag att förhindra flödet av narkotika, vapen och explosiva varor m.m. över landets gränser. Som exempel på Tullverkets behov av uppgifter kan nämnas att Tullverket har kännedom om företag i EU som bland annat säljer start- och gasvapen till mottagare i Sverige. Vapnen säljs legalt i avsändande land men är tillståndspliktiga i Sverige och smuggling av dem kan ge åtminstone ett års fängelse. Vapnen kan användas för tillverkning av skarpa vapen. För att ta ett grepp om införseln av dessa vapen skulle Tullverket behöva större möjligheter att till exempel kartlägga paketflödet till Sverige. En sådan kartläggning skulle inte bara visa vilka återförsäljare inom EU som utgör störst risk, utan också bidra till att individer som är involverade i systematisk och frekvent insmuggling av start- och gasvapen kan lagföras. Tullverket har därför ett omfattande behov av att kunna inhämta uppgifter från beforderingsföretag avseende bland annat försändelser från sådana kända återförsäljare av vapen.

Tullverket ser ett stort behov av ett regelverk som tydligt anger att samtliga beforderingsföretag ska lämna ut uppgifter om alla typer av försändelser på begäran av brottsbekämpande myndigheter, både inom ramen för förundersökningar och i underrättelseverksamhet. Enligt Tullverkets mening bör därför uppgiftsskyldigheten i postlagen träffa även andra beforderingsföretag än de som bedriver postverksamhet. Eftersom uppgifter om paket har ett lägre skyddsvärde ur ett integritetsperspektiv än uppgifter om brev, torde det inte finnas något hinder mot en sådan reglering. En uttrycklig bestämmelse som anger att aktörerna inom beforderingsverksamheten i vissa fall är skyldiga att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter skulle även vara till fördel för beforderingsföretagen, eftersom den tydliggör gentemot företagens kunder att insamlade uppgifter i vissa fall kan komma att överlämnas till brottsbekämpande myndigheter.

Den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 3 § andra stycket postlagen skulle förslagsvis kunna inledas på följande sätt: "Den som bedriver beforderingsverksamhet ska på begäran även lämna...".

² 4 kap. 18 § tullagen (2016:253)

³ 12 § lag (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Ärendets handläggning

I detta ärende har generaltulldirektör Charlotte Svensson beslutat. Föredragande har varit verksjurist Isa Blom. I den slutliga handläggningen har även överdirektör Fredrik Holmberg och rättschef Karin Erlingsson deltagit.

TULLVERKET

Charlotte Svensson

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

Verksledningsstaben

Kommunikationsavdelningen